

نظریه عمومی تفرین منابع

(رابطه رانت منابع طبیعی - محیط کسب و کار)

نشریه روشن

نویسنده

دکتر شاهین جواد

استادیار مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

سرشناسه	:	جوادی، شاهین، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور	:	نظریه عمومی نفرین منابع (رابطه رانت منابع طبیعی - محیط کسب و کار) / شاهین جوادی
مشخصات نشر	:	تهران: سایه روشن، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۰ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۵۳۵۲-۳۹-۹
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
عنوان دیگر	:	رابطه رانت منابع طبیعی - محیط کسب و کار
موضوع	:	نفرین منابع طبیعی / Resource curse
موضوع	:	نفت - صنعت و تجارت - جنبه های اقتصادی
موضوع	:	Petroleum industry and trade -- Economic aspects
موضوع	:	نفت - ایران - صنعت و تجارت - جنبه های اقتصادی
موضوع	:	Petroleum industry and trade -- Economic aspects -- Iran
موضوع	:	نفت - ایران - صنعت و تجارت - سیاست دولت
موضوع	:	Petroleum industry and trade -- Government policy -- Iran
موضوع	:	کارآفرینی - سیاست دولت / Entrepreneurship -- Government policy
موضوع	:	نفرین - ایران - سیاست دولت / Entrepreneurship--Government policy-- Iran
رده بندی کنگره	:	HC85
رده بندی دیویی	:	۳۳۲/۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۳۵۳۷۷۱

نشریدروشن

تهران - ۸۸۳۲۳۲۶۸

عنوان	نظریه عمومی نفرین منابع (رابطه رانت منابع طبیعی - محیط کسب و کار)
نویسنده	شاهین جوادی
نوبت چاپ	اول - تابستان ۱۳۹۹
شماره شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۳۵۲-۳۹-۹
شمارگان	۵۰۰ نسخه
قطع	وزیری
قیمت	۵۰۰,۰۰۰ ریال
مرکز پخش	۰۹۱۲۶۲۰۰۸۵۷

حق چاپ و نشر برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

Printed in IRAN

2020

فهرست مطالب

فصل اول: مقدمه.....	۱۷
۱-مقدمه.....	۱۷
۱-۱ بیان مسأله.....	۱۸
۱-۲ اهمیت و ضرورت مسأله.....	۲۳
فصل دوم: نظریه عمومی تفرین منابع.....	۲۷
۲-نظریه عمومی تفرین منابع.....	۲۷
۲-۱ مقدمه.....	۲۷
۲-۲ مبانی نظری.....	۲۷
۲-۲-۱ مبانی نظری مربوط به کارآفرینی و عوامل محیطی آن.....	۲۷
۲-۲-۲ مبانی نظری مربوط به پدیده تفرین منابع.....	۳۴
۲-۳ بررسی پژوهش‌های پیشین.....	۳۹
۲-۳-۱ مروری بر پژوهش‌های خارجی.....	۳۹
۲-۳-۲ مروری بر پژوهش‌های داخلی.....	۴۴
۲-۴ چارچوب نظری.....	۴۷
فصل سوم: رانتهای نفتی و محیط فرهنگی.....	۵۳
۳-رانتهای نفتی و محیط فرهنگی.....	۵۳
۳-۱ مقدمه.....	۵۳

۵۶	۳-۲ اثرات رانت‌های نفتی بر محیط فرهنگی.....
۶۰	۳-۳ تأثیر محیط فرهنگی بر کارآفرینی و کسب و کارها.....
۶۷	۳-۴ سیاست‌گذاری فرهنگی.....
۶۸	۳-۵ توصیف‌های سیاستی مربوط به محیط فرهنگی.....
۷۱	فصل چهارم: رانت‌های نفتی و محیط سیاسی.....
۷۱	۴-۱ رانت‌های نفتی محیط سیاسی.....
۷۱	۴-۱-۱ مقدمه.....
۷۴	۴-۲ اثرات رانت‌های نفتی بر محیط سیاسی.....
۸۴	۴-۳ تأثیر محیط سیاسی بر کارآفرینی و کسب و کارها.....
۸۸	۴-۴ تحلیل تاریخی محیط سیاسی-اقتصادی ایران.....
۹۴	۴-۵ نتیجه‌گیری.....
۹۷	فصل پنجم: رانت‌های نفتی و ساختار دولت.....
۹۷	۵-۱ رانت‌های نفتی و ساختار دولت.....
۹۷	۵-۱-۱ مقدمه.....
۹۸	۵-۲ مسأله ساختار دولت.....
۱۰۰	۵-۳ ساختار اداری دولت در ایران.....
۱۰۳	۵-۴ رانت‌های نفتی و ساختار اداری دولت.....

۵-۵	تاثیر ساختار اداری دولت بر کارآفرینی و کسب و کارها.....	۱۰۷
۵-۶	ساختار اداری دولت: رسمی و غیررسمی.....	۱۰۹
۵-۷	کارایی دولت و شاخص‌های رقابت‌پذیری و کارآفرینی.....	۱۱۰
۵-۸	سابقه اصلاح ساختار دولت در قوانین.....	۱۱۲
۵-۹	ساختار دولت، بودجه و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی.....	۱۱۳
۵-۱۰	ساختار دولت و جغرافیای اقتصادی دولت و شرکت‌ها.....	۱۱۴
۵-۱۱	توصیه‌های سیاستی مربوط به ساختار اداری دولت.....	۱۱۴
فصل ششم:	رانت‌های منابع طبیعی و محیط آموزشی و علمی.....	۱۱۷
۶-۱	رانت‌های منابع طبیعی و محیط آموزشی و علمی.....	۱۱۷
۶-۱	مقدمه.....	۱۱۷
۶-۲	تاثیر رانت‌های نفتی بر محیط آموزشی.....	۱۱۸
۶-۳	مدل اقتصادسنجی برای محیط آموزشی.....	۱۲۰
۶-۴	محیط آموزشی در شاخص رقابت‌پذیری جهانی.....	۱۲۸
۶-۵	نتیجه‌گیری.....	۱۲۹
فصل هفتم:	رانت‌های منابع طبیعی و محیط اقتصاد کلان.....	۱۳۱
۷-۱	رانت‌های منابع طبیعی و محیط اقتصاد کلان.....	۱۳۱
۷-۱	مقدمه.....	۱۳۱

- ۲-۷ رانت‌های نفتی و محیط اقتصاد کلان..... ۱۳۳
- ۳-۷ تاثیر محیط اقتصاد کلان بر کارآفرینی و کسب و کارها..... ۱۳۷
- ۴-۷ محیط اقتصاد کلان در شاخص رقابت‌پذیری جهانی و شاخص کارآفرینی..... ۱۳۹
- ۵-۷ محیط اقتصاد کلان در ایران..... ۱۴۱
- ۶-۷ نتیجه‌گیری..... ۱۴۴
- فصل هشتم: رانت‌های منابع طبیعی و محیط مالی..... ۱۴۷
- ۸- رانت‌های منابع طبیعی و محیط مالی..... ۱۴۷
- ۸-۱ مقدمه..... ۱۴۷
- ۸-۲ تاثیر رانت‌های نفتی بر محیط مالی..... ۱۴۸
- ۸-۳ تاثیر محیط مالی بر کارآفرینی و کسب و کار..... ۱۵۰
- ۸-۴ محیط مالی و شاخص رقابت‌پذیری جهانی..... ۱۵۲
- ۸-۵ مدل اقتصادسنجی برای محیط مالی..... ۱۵۵
- ۸-۶ نتیجه‌گیری..... ۱۵۷
- فصل نهم: رانت‌های منابع طبیعی و بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی..... ۱۵۹
- ۹- رانت‌های منابع طبیعی و بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی..... ۱۵۹
- ۹-۱ مقدمه..... ۱۵۹
- ۹-۲ روشی برای سنجش بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی..... ۱۶۱

۹-۲-۱ تاثیر رانت‌های نفتی بر بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی..... ۱۷۳

۹-۲-۲ مدل اقتصادسنجی برای بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی..... ۱۷۹

۹-۳ نتیجه‌گیری..... ۱۸۵

فصل دهم: مدل سیستم کلان اقتصادی ایران..... ۱۸۷

۱۰-۱ مدل سیستم کلان اقتصادی ایران..... ۱۸۷

۱۰-۱-۱ مقدمه..... ۱۸۷

۱۰-۲ بخش نفت گاز..... ۱۸۹

۱۰-۳ سیستم بودجه دولت..... ۱۹۰

۱۰-۴ سیستم بودجه شرکت‌های رانتی..... ۱۹۳

۱۰-۵ سیستم محیط مالی..... ۱۹۶

۱۰-۶ سیستم فرآیند کارآفرینی..... ۱۹۸

۱۰-۷ حسابهای ملی..... ۲۰۰

۱۰-۸ رفتار مدل سیستمی..... ۲۰۲

فصل یازدهم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات..... ۲۰۵

۱۱-۱ نتیجه‌گیری و پیشنهادات..... ۲۰۵

۱۱-۱-۱ مقدمه..... ۲۰۵

۱۱-۲ تحلیل بر اساس مبانی نظری..... ۲۰۸

۱۱-۳ بحث و جمع‌بندی..... ۲۱۰

۲۱۸ ۴-۱۱ پیشنهادات

۲۱۸ ۱-۴-۱۱ پیشنهادات سیاستگذاری

۲۲۳ ۲-۴-۱۱ پیشنهادات جهت تحقیقات آینده

۲۲۵ منابع

۲۲۵ • منابع فارسی

۲۲۹ • منابع انگلیسی

www.ketab.ir

پیشگفتار

هدف این کتاب تبیین پدیده نفرین منابع بر اساس عوامل موثر بر فرآیند کارآفرینی در کشورهای در حال توسعه صادرکننده نفت از جمله ایران است. به منظور دستیابی به این هدف، مبانی نظری مربوط به کارآفرینی و عوامل موثر بر آن و مبانی نظری مربوط به نفرین منابع بررسی گردید. در این کتاب از ابزار آزمون فرضیه‌های آماری، روش علی-مقایسه‌ای، مدل‌سازی شامل روش تحلیل پوشش داده‌ها، مدل‌های اقتصادسنجی و پویایی سیستم، و روش تاریخی استفاده شده است. داده‌های بکار رفته در مدل‌های تحلیل پوششی داده‌ها و مدل‌های اقتصادسنجی از بانک‌های اطلاعاتی سازمان‌های بین‌المللی مانند مجمع جهانی اقتصاد، بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و دیده‌بان جهانی کارآفرینی و داده‌های بکار رفته در مدل سیستمی پویا از بانک‌های اطلاعاتی سازمان‌های کشور (ایران) مانند بانک مرکزی، مرکز آمار ایران و دیده‌بان جهانی کارآفرینی، حاصل استخراج شده است.

کتاب حاضر تایید می‌کند که رانت‌های نفتی در کشورهای صادرکننده نفت می‌تواند بر عوامل محیط نهادی و اقتصادی موثر بر فرآیند کارآفرینی تاثیر منفی داشته و در نتیجه بر فرآیند کارآفرینی اثر منفی داشته باشد. به عبارت دیگر با تلفیق مبانی نظری مربوط به کارآفرینی و عوامل موثر بر آن و مبانی نظری مربوط به نفرین منابع، چارچوب و مدل مفهومی‌ای شکل می‌گیرد که می‌توان آن را نظریه عمومی نفرین منابع نام نهاد. در این چارچوب می‌توان از همه دیدگاه‌ها و نظریه‌های تبیین‌کننده پدیده نفرین منابع بهره برد و در واقع همه آنها سهمی در تبیین پدیده مذکور دارند و عوامل دیگری نیز وجود دارند که تاکنون مغفول واقع شده‌اند. اصلاحات و سیاستگذاری در همه عوامل محیط نهادی و اقتصادی به منظور ارتقاء سطح کارآفرینی و جلوگیری از بروز پدیده نفرین منابع لازم است.